

ROSA MERILÄINEN

Suomen poliittinen järjestelmä

Poliittinen valta Suomessa. Toim. Mari K. Niemi, Tapio Raunio & Ilkka Ruostetsaari.
Tampere, Vastapaino 2017. 326 s.

Valtio-opillisen yleisteoksen kirjoittaminen on väistämättä valintoja täynnä. Painotuoreen artikkelikokoelman *Poliittinen valta Suomessa* kolme pointtia ovat: 1) Suomen poliittisen järjestelmän muutos puolipresidentiaalisuudesta kohti parlamentarismia, 2) Suomen poliittisen järjestelmän muutos puolipresidentiaalisuudesta kohti parlamentarismia ja 3) Suomen poliittisen järjestelmän muutos puolipresidentiaalisuudesta kohti parlamentarismia.

”Suomi on korporatistinen maa.”

Painotus ei ole huono, sillä muutos on merkittävä ja toiston avulla viesti tunnetusti menee paremmin jakeluun. Perustuslaillisten muutosten lisäksi teoksesta tulee perin hyvin esille myös, miten kekkostelu oli poliittisen tyylin kysymys.

Selvästä painotuksesta huolimatta kirja pyrkii olemaan laaja-alainen perusteos ja esittelee vähintään pikaisin viittauksin useita politiikan tutkimuksen perusteorioita. Teoriaorientoitunut lukija kaipaisi kuitenkin viereen vastaavanlaista perusteosta siitä, mitkä ovat tämän päivän kuranteimmat valtio-opilliset teorit, joilla arvioida lukemaansa, näkemänsä ja kokemaansa.

Hyvä näyte teorioiden voimasta rakenteiden ymmärtämisessä on teoksen viimeinen itsenäinen artikkeli, Maija Mattilan ”Toimeenpanovallan erilaiset roolit – tapaus Talvivaara”. Siinä Mattila ristiinlukee Talvivaaraa poliittisena prosessina demokriateorian, agenttiteorian ja teoreettisina viitekehyksinä hahmottamiensa oikeusvaltioperiaatteen ja edustuksen poliittisuuden avulla.

Artikkelikokoelman teosnimikkeeksi on valittu *Poliittinen valta Suomessa*, vaikka se oikeammin voisi olla *Suomen poliittinen järjestelmä*. Valitettavasti näin suoraa viittausta Jaakko Nousiaisen kirjoittamaan pääsykoekirjaklassikkoon ei ole kuitenkaan tehty. Lopun yhteenve-toartikkelissa kuitenkin korostetaan Suomen poliittisen järjestelmän korporatistista luonnetta – mikä muodostikin Nousiaisen kirjan kolme pointtia: 1) Suomi on korporatistinen maa, 2) Suomi on korporatistinen maa ja 3) Suomi on korporatistinen maa.

Olen myös itse kirjoittanut valtio-opillisen perusteoksen *Valtio*, joka ilman muuta viittaa nimessään alan varhaisempaan klassikkoon. Myös minulla oli pointti: aktiivisten kansalaisten vastuu politiikan teossa. Mari K. Niemen, Tapio Raunion ja Ilkka Ruostetsaaren toimittamassa kirjassa kansalaisia ja siten laajempaa yhteiskuntatieteellistä otetta edustaa parhaiten Hanna Wassin erinomainen artikkeli ”Toteutuuko vaaleissa yhdenvertaisuus?”. Onhan poliittisen vallan jakautumisen kannalta musertavaa, miten osallistuminen periytyy ja

siten kasautuu valmiiksi hyväosaisille, jotka siten tulevat muita sosioekonomisia ryhmiä paremmin edustetuiksi poliittisessa järjestelmässä.

Muutoin poliittisen vallan jakaantumisen näkökulmasta tuntuu puutteelta, miten kansallisvaltiokeskeinen teos kokonaisuudessaan on. On toki ansiokasta, että Suomi 100 -hengessä kirja pyrkii kattamaan koko itenäisyyden ajanjakson ja samaan aikaan kuljettamaan mukanaan kansainvälistä vertailua.

Valta on kuitenkin kuin kulkurin leipä: pieninä palasina maailmalla. Yksi teoksen neljästä vakavimmasta puutteesta on se, että Euroopan unionia tarkastellaan lähinnä siitä näkökulmasta, kuinka oma poliittinen järjestelmämme käsittelee EU-asioita. Vaikka onkin syytä käydä hyvin läpi, miten poikkeuksellisen laajasti ja oikea-aikaisesti Suomen eduskunta sitoutetaan Suomen kantoihin, Euroopan unioni on käynyt läpi niin merkityksellisiä muutoksia, että ne olisivat ansainneet perusteokseksi tarkoitettussa artikkelikokoelmassa sijansa.

Jos ajatellaan vain Suomen EU-jäsenyyden aikaa, laajentuminen on vaikuttanut merkittävästi siihen, millainen integraatio on ollut mahdollista ja miten valta unionissa jakautuu. Toiveikas paneurooppalaisuus, jonka otteessa nuoruuteni Suomessa elettiin, on kokenut aimo kolauksia. Tämä kytkeytyy myös kirjan toiseen keskeiseen temaattiseen puutteeseen: monenkeskisyyden analysointiin. Vaikka ohimennen tulee mainituksi, miten ”kansainvälistyminen” on vaikuttanut suomalaisen politiikkaan, neuvotteluprosessien moniportaisuus, kauppaneuvottelujen liukuminen osaksi herkimpiä politiikan osa-alueita, kuten terveyspolitiikkaa, ja ylipäänsä koko kansainvälisen talouden logiikan mukanaan tuoma keskinäisriippuvuus ansaitsisivat sijansa kirjassa, joka lupaa otsikkonsa mukaisesti käsitellä valtaa.

Kolmas puute koskee niin ikään kulkurin leipää eli kuntien merkitystä vallankäyttäjänä. Suomessa on poikkeuksellisen laaja kunnallinen itsehallinto. Tämän vallankäytön tason analysointi on ymmärrettävästi vaikeaa keskeneräisen sosiaali- ja terveysuudistuksen takia, sillä järjestelmä on voimakkaassa turbulenssissa. Useimmat kansanedustajamme ovat myös kuntapäätäjää, mikä luo omanlaisensa poliittisen todellisuuden, jota ilman on vaikea ymmärtää niin sanottuun soteenkaan kytkeytyviä valtsiirtymiä.

Neljäs käsittelypuute on kansalaisjärjestöt, joilla on Suomessa niin ikään eurooppalaisittain poikkeuksellinen rooli julkisten palveluiden kehittäjänä ja tuottajana. Suomessa kansalaisjärjestöt tapaavat olla julkisrahoitteisia, ja monen hallinnossa on mukana myös puolueiden edustajia. Kuinka itsenäisiä ja vapaita poliittisen agendan muokkaajia ovat nämä vahvat, vanhat ja isot järjestöt?

Summa summarum: *Poliittinen valta Suomessa* on hyvin konkreettinen ja valaiseva katsaus poliittisen järjestelmän edustukselliseen osaan. Olisi omakin alkuni käytännön politiikan maailmassa ollut helpompi, jos olisin saanut eteeni vastaavan käsikirjan, josta olisi selvinnyt puolueiden päätöksentekojärjestelmien erot ja ministerivaliokuntien toimintatavat.